

<https://doi.org/10.62837/2025.9.145>

MƏMMƏDOVA ŞƏBNƏM AZƏR QIZI

Bakı Slavyan Universiteti, Bakı şəhəri, Azərbaycan Respublikası

E-mail: m.shabnamsu@gmail.com

ORCID ID: <https://orcid.org/0009-0001-8889-2757>

AZƏRBAYCAN VƏ İNGİLİS DİLLƏRİNDƏ SAY VƏ KƏMIYYƏT KATEQORİYASININ MÜQAYİSƏLİ TƏHLİLİ XÜLASƏ

Bu yazıda Azərbaycan və ingilis dillərindəki say və kəmiyyət kateqoriyalarının morfoloji, leksik və sintaktik xüsusiyyətləri müqayisəli şəkildə araşdırılır [3, s. 30; 4, s. 25]. Tədqiqat göstərir ki, hər iki dil bu kateqoriyaları ifadə etməkdə oxşar semantik məqsədlərə xidmət etsə də, istifadə etdikləri vasitələr baxımından fərqli sistemlərə malikdir [6, s. 22]. Azərbaycan dili, aqqlutinativ quruluşuna görə, say və kəmiyyət mənalarını əsasən morfoloji və leksik üsullarla ifadə edir. İngilis dili isə bu funksiyaları daha çox analitik quruluşlu sintaktik sistem vasitəsilə yerinə yetirir [10, s. 21; 11, s. 19]. Say kateqoriyasında əsas fərqlər isimlərin morfoloji uyğunluğunda, kəmiyyət kateqoriyasında isə sayılabilən və sayıla bilməyən isimlərə münasibətdə müşahidə edilir [12, s. 40]. Araşdırmanın nəticələri göstərir ki, bu fərqlər dillərin tipoloji, kognitiv və mədəni xüsusiyyətlərinin təzahürüdür və müqayisəli dilçilik, tərcümə və dil tədrisi üçün əhəmiyyət daşıyır [4, s. 25].

Açar sözlər: say, kəmiyyət, Azərbaycan dili, ingilis dili, müqayisəli dilçilik, tipologiya

GİRİŞ

Müasir dilçilikdə müqayisəli-tipoloji araşdırmalar dil sistemlərinin struktur və funksional oxşarlıqlarını, həmçinin onların fərqləndirici cəhətlərini müəyyənləşdirmək baxımından xüsusi əhəmiyyət daşıyır. Belə tədqiqatlar yalnız nəzəri dilçilik üçün deyil, həm də tərcümə nəzəriyyəsi, dil tədrisi, kognitiv dilçilik və leksikologiya kimi sahələr üçün mühüm praktik dəyərə malikdir [1, s. 12; 2, s. 45].

Say və kəmiyyət kateqoriyaları istənilən dilin qrammatik sistemində obyektlərin miqdarını, çoxluğunu və ölçüsünü ifadə edən əsas semantik-sintaktik vasitələrdəndir [3, s. 30]. Bu kateqoriyalar vasitəsilə danışan subyekt reallıqda müşahidə etdiyi obyektləri say, ölçü və ümumilik baxımından təsnif edir. Beləliklə, say və kəmiyyət kateqoriyaları həm dünyanın dil vasitəsilə qavranılmasında, həm də məlumatın strukturlaşdırılmasında mühüm rol oynayır [4, s. 25; 5, s. 18].

Azərbaycan və ingilis dillərində bu kateqoriyaların ifadə vasitələri, qrammatik quruluşu və funksional məzmunu bir sıra oxşar və fərqli xüsusiyyətlərə malikdir [6, s. 22]. Azərbaycan dili aqqlutinativ (yapışqanlı) tipə aid olduğu üçün burada say və kəmiyyət mənaları əsasən morfoloji vasitələrlə – şəkilçilər, sintaktik əlaqələr və postpozisiyalar vasitəsilə ifadə olunur [3, s. 30]. İngilis dili isə analitik quruluşa malik ol-

duğundan bu mənalar daha çox leksik və sintaktik vasitələrlə – ön sözlər, artikkelər və say sözlərinin sabit mövqeyi ilə reallaşır [10, s. 21; 11, s. 19].

Bu fərqliliklər dilin qrammatik tipologiyası, kəmiyyət anlayışının mədəni-kognitiv interpretasiyası və dil təfəkkür əlaqələri baxımından diqqətəlayiq tədqiqat istiqamətləri açır [7, s. 27; 12, s. 40]. Azərbaycan və ingilis dillərində say və kəmiyyət kateqoriyalarının müqayisəli təhlili həm dilin daxili sistemini daha dərindən anlamağa, həm də dilin insan düşüncəsini necə modelləşdirdiyini aşkar etməyə imkan verir [4, s. 25].

Beləliklə, bu məqalənin əsas məqsədi Azərbaycan və ingilis dillərində say və kəmiyyət kateqoriyalarının morfoloji, leksik və sintaktik xüsusiyyətlərini müqayisəli şəkildə araşdırmaq, onların semantik-funksional fərqlərini müəyyənləşdirmək və bu fərqlərin dil tipologiyası və tərcümə praktikası üçün əhəmiyyətini göstərməkdir [3, s. 30; 6, s. 22].

1. Say və kəmiyyət kateqoriyasının nəzəri əsasları: - Say və kəmiyyət anlayışları dilin semantik və qrammatik strukturunda fundamental yer tutur [2, s. 45; 5, s. 18]. Hər iki kateqoriya insanın dünyanı qavrama və təsnifatmə prosesinin mühüm komponentlərindən biridir. Kəmiyyət kateqoriyası predmet və hadisələrin say, ölçü və miqdar göstəricilərini ifadə edir, bu göstəricilər isə dilin həm leksik, həm morfoloji, həm də sintaktik səviyyələrində öz əksini tapır [1, s. 12; 5, s. 18].

Dilçilikdə “say” (quantitative numeral) anlayışı adətən diskret (sayılabilən) obyektlərin miqdarını bildirən və qrammatik cəhətdən isimlərlə əlaqəyə girən vahid kimi müəyyənləşdirilir [6, s. 22]. “Kəmiyyət” (quantity) isə daha geniş semantik sahəni əhatə edir və həm sayılabilən, həm də kütləvi (mass) anlayışların miqdarını ifadə edə bilir [1, s. 12; 2, s. 45].

Say kateqoriyası formal baxımdan say sözləri (numerals), say kateqoriyası ilə əlaqəli morfoloji göstəricilər (məsələn, çoxluq şəkilçiləri) və sintaktik əlaqələr vasitəsilə ifadə olunur [3, s. 30]. Kəmiyyət kateqoriyası isə kəmiyyət bildirən zərflər, miqdar bildirən söz birləşmələri, say sistemləri, həmçinin ölçü və miqdar vahidləri ilə reallaşır (Əliyev, 2010; İsmayilov, 2016), [4, s. 25; 6, s. 22].

Qrammatik baxımdan bu kateqoriyalar say sistemi ilə isim sistemi arasında qarşılıqlı əlaqə yaradır [7, s. 27]. Məsələn, Azərbaycan dilində “bir kitab”, “iki kitab”, “beş kitab” kimi formalar say və isim arasında morfoloji uyarlılıq tələb etmir, yəni isim saydan sonra tək formada qalır [3, s. 30]. İngilis dilində isə “one book” və “two books” formasında isim saydan asılı olaraq morfoloji dəyişiklik (çoxluq şəkilçisi) qəbul edir [10, s. 21]. Bu, hər iki dilin qrammatik tipologiyasındakı əsas fərqlərdən biridir.

Nəzəri baxımdan say və kəmiyyət kateqoriyalarının funksional-semantik mahiyyəti yalnız sayma aktı ilə məhdudlaşmır; bu kateqoriyalar kognitiv və mədəni amillərlə də sıx bağlıdır [6, s. 22; 7, s. 27]. Müxtəlif dillərdə “çox”, “az”, “bir neçə”, “bütün”, “heç biri” kimi kəmiyyət bildirən anlayışlar yalnız riyazi mənada daşımır, eyni zamanda danışanın subyektiv qiymətləndirməsini, emosional münasibətini və mədəni qavrayış tərzini də əks etdirir [5, s. 18; 7, s. 27].

Bununla yanaşı, say və kəmiyyət kateqoriyalarının semantik universallığı onların bütün dillərdə mövcud olmasına baxmayaraq, struktur müxtəlifliyi dilin tipoloji xüsusiyyətlərindən asılı olaraq dəyişir [4, s. 25; 12, s. 40]. Azərbaycan dilində bu kateqoriyalar əsasən morfoloji vasitələrlə, ingilis dilində isə leksik-sintaktik üsullarla ifadə olunur [3, s. 30; 10, s. 21]. Beləliklə, hər iki dildə say və kəmiyyət kateqoriyalarının təhlili yalnız qrammatik quruluş fərqlərini deyil, həm də dil və düşüncə münasibətlərinin öyrənilməsi baxımından mühüm nəticələr verir [4, s. 25].

2. Azərbaycan və ingilis dillərində say kateqoriyasının müqayisəli təhlili: - Say kateqoriyası dilin qrammatik sistemində predmetlərin sayını, ardıcılığını və sayılma xüsusiyyətlərini ifadə edən mühüm kateqoriyadır. Hər iki dildə saylar həm **say vahidləri**, həm də **sintaktik əlaqə yaradan vasitələr** kimi çıxış edir. Lakin Azərbaycan və ingilis dillərində bu kateqoriyanın ifadə üsulları və struktur xüsusiyyətləri bir sıra fərqlərlə xarakterizə olunur [3, s. 30; 4, s. 25].

2.1. Sayların təsnifatı - Hər iki dildə saylar semantik baxımdan bir neçə alt qrupa bölünür:

Kateqoriya	Azərbaycan dili	İngilis dili	Nümunə
Hesab sayları	bir, iki, üç, dörd...	one, two, three, four...	iki kitab – two books
Sıra sayları	birinci, ikinci, üçüncü...	first, second, third...	üçüncü mərtəbə – third floor
Toplu saylar	ikilik, onluq, yüzlük...	pair, dozen, hundred...	onluq sistem – decimal system
Qismən saylar	yarım, bir neçə, bir az...	half, several, few...	bir neçə tələbə – several students
Təqribi saylar	onlarla, yüzlərlə...	dozens of, hundreds of...	yüzlərlə insan – hundreds of people

Bu cədvəl göstərir ki, hər iki dildə say kateqoriyası semantik baxımdan oxşar sahələri əhatə etsə də, ifadə vasitələri tipoloji fərqlilik daşıyır: Azərbaycan dilində “onlarla”, “yüzlərlə” kimi formalar morfoloji yolla, ingilis dilində isə *prepositional* və ya *compound* quruluşlarla ifadə olunur (*hundreds of*, *dozens of* və s.).

2.2. Morfoloji xüsusiyyətlər: Azərbaycan dili aqqlutinativ quruluşa malik olduğundan sayla isim arasında morfoloji uyğunlaşma tələb olunmur. Yəni, saydan sonra gələn isim **tək formada** işlənir:

- **bir kitab, iki kitab, beş uşaq.**

Burada “kitablar” və ya “uşaqlar” forması işlənmişdir.

İngilis dilində isə isim saydan asılı olaraq morfoloji dəyişiklik keçirir. Say “bir”dən çox olduqda isim **çoxluq şəkilçisi (-s, -es)** qəbul edir:

- **one book, two books, five children.**

Bu fərq dilin tipoloji quruluşundan irəli gəlir: Azərbaycan dilində saydan sonra gələn isim sintaktik cəhətdən artıq sayın təsiri altındadır, buna görə çoxluq şəkilçisi əlavə olunmur [3, s.30]. İngilis dilində isə sayın çoxluğu morfoloji səviyyədə göstərilir [10, s.21].

2.3. Sintaktik xüsusiyyətlər: Sintaktik baxımdan hər iki dildə saylar adətən isimlə birləşərək **təyinlik əlaqəsi** yaradır:

- azərbaycanca: *üç tələbə, bir otaq*
- ingiliscə: *three students, one room.*

Lakin ingilis dilində say ifadələrinin sintaktik mövqeyi daha sərtidir: say mütləq isimdən əvvəl gəlməlidir, halbuki Azərbaycan dilində söz sırası kontekstdən asılı olaraq daha sərbəstdir (məsələn, vurğu məqsədilə *tələbə üç nəfər idi* kimi quruluş mümkündür) [4, s. 25].

Bundan əlavə, ingilis dilində artıkl sistemi sayla sıx bağlıdır. Məsələn:

- **a book** – qeyri-müəyyən tək isim (say “bir” məzmunundadır)
- **one book** – vurğulanmış say mənası (“düz bir kitab”)

Azərbaycan dilində isə artıkl yoxdur və bu fərq kəmiyyətin ifadə üsullarına da təsir edir [11, s. 19].

2.4. Semantik və funksional aspektlər: -Say kateqoriyası yalnız riyazi mənə daşmır, həm də **kontekstual** və **pragmatik** çalarlar qazanır.

Məsələn,

• Azərbaycan dilində “bir” sözü bəzən **təkcə say deyil**, həm də **müəyyənlik** bildirir (*bir gün, bir adam* – “müəyyən bir” mənasında).

• İngilis dilində bu funksiyarı əsasən qeyri-müəyyən artıkl *a/an* yerinə yetirir.

Həmçinin “bir neçə”, “bir az”, “çox”, “az” kimi ifadələr sayla kəmiyyətin sərhədində dayanır və bu iki kateqoriyanın semantik əlaqəsini nümayiş etdirir [5, s. 18; 7, s. 27].

2.5. Tipoloji nəticə: - Yuxarıdakı müşahidələr göstərir ki, Azərbaycan və ingilis dillərində say kateqoriyasının ümumi funksiyası — obyektlərin miqdarını göstərmək — universaldır, lakin onun ifadə formaları **dilin morfoloji tipinə** görə dəyişir:

- Azərbaycan dili **morfoloji və sintaktik sadəlik** prinsipinə əsaslanır;
- İngilis dili isə **analitik quruluş** sayəsində say–isim münasibətini morfoloji uyğunlaşma ilə ifadə edir.

Bu fərq, bir tərəfdən, dillərin struktur sistemini, digər tərəfdən isə **kognitiv kateqoriyalaşdırma fərqlərini** əks etdirir.

3. Azərbaycan və ingilis dillərində kəmiyyət kateqoriyasının müqayisəli təhlili

Kəmiyyət kateqoriyası dilin qrammatik sistemində obyektlərin **say, ölçü və miqdar** xüsusiyyətlərini ümumi şəkildə ifadə edən semantik kateqoriyadır. Bu kateqoriya saydan fərqli olaraq, konkret ədədi miqdarı deyil, **müəyyən və ya qeyri-müəyyən çoxluq** dərəcəsini göstərir [4, s. 25; 6, s. 22].

3.1. Kəmiyyət bildirən sözlər və ifadə vasitələri

Hər iki dildə kəmiyyət anlayışı həm **leksik**, həm də **morfoloji** vasitələrlə ifadə olunur. Leksik vasitələrə *çox, az, bir az, kifayət qədər, bir qədər, o qədər, çoxlu* kimi sözlər; ingilis dilində isə *much, many, few, little, a lot of, plenty of, some, any* və s. daxildir.

Kateqoriya	Azərbaycan dili	İngilis dili	Nümunə
Qeyri-müəyyən çoxluq	çox, çoxlu, bir çox	many, a lot of, plenty of	çox kitab – many books
Qeyri-müəyyən azlıq	az, bir az, azacıq	few, little, a few, a little	bir az su – a little water
Yeterli miqdar	kifayət qədər	enough, sufficient	kifayət qədər vaxt – enough time
Tam və ya ümumi kəmiyyət	bütün, hamısı	all, whole, every	bütün insanlar – all people

Bu cədvəl göstərir ki, Azərbaycan və ingilis dillərində kəmiyyət bildirən sözlər semantik baxımdan paralel funksiyalara malikdir, lakin onların işlənmə qaydası və sintaktik əlaqə tipi fərqlidir [4, s. 25; 6, s. 22].

3.2. Sayılabilən və sayıla bilməyən isimlərlə uyğunluq - İngilis dilində kəmiyyət bildirən sözlər **countable** (sayılabilən) və **uncountable** (sayıla bilməyən) isimlərlə fərqli şəkildə işlənir:

- *many books, few apples* – sayılabilən isimlərlə;
- *much water, little time* – sayıla bilməyən isimlərlə.

Azərbaycan dilində isə belə bir qrammatik fərqlənmə yoxdur. Kəmiyyət bildirən söz həm sayılabilən, həm də kütləvi isimlərlə işlənə bilər:

- *çox kitab, çox su, az adam, bir az şəkər.*

Bu hal Azərbaycan dilinin **morfoloji sadəlik** və **semantik elastiklik** xüsusiyyətini göstərir [10, s. 21].

3.3. Morfoloji və sintaktik xüsusiyyətlər - Azərbaycan dilində kəmiyyət bildirən sözlər adətən isimdən əvvəl gələrək **təyin** funksiyası daşıyır [4, s. 25]:

- *çox insan, az vaxt, bir az pul.*

İngilis dilində isə bu sözlər ismin **mübtəda və ya tamamlıq** kimi işlənməsinə təsir edir və müəyyən **sintaktik məhdudiyətlərə** tabedir [11, s. 19]:

- *Many people came.*
- *Much time was wasted.*

Bundan əlavə, *a few* və *a little* ifadələri müsbət mənə, *few* və *little* isə mənfi semantik çalar daşıyır:

- *few people* (demək olar ki, heç kim)
- *a few people* (bir neçə nəfər, kifayət qədər).

Azərbaycan dilində bu semantik fərq daha çox **intonasiya** və **kontekst** vasitəsilə verilir:

- *az adam* (ümumilikdə azlıq bildirir),
- *bir az adam* (mülayim, nisbi çoxluq mənasında).

3.4. Kəmiyyətin kontekstual və emosional funksiyaları - Kəmiyyət bildirən vahidlər yalnız miqdar ifadə etmir, həm də danışanın **subyektiv münasibətini** və **emosional qiymətləndirməsini** əks etdirir [6, s. 22; 7, s. 27].

Məsələn:

• *çox gözəl, az maraqlı, bir az yorğunam* – burada kəmiyyət sözləri **keyfiyyət dərəcəsini** gücləndirici və ya zəiflədici funksiya daşıyır.

İngilis dilində oxşar funksiya *very, quite, rather, so, too* kimi sözlər vasitəsilə reallaşır:

• *very good, quite interesting, too tired.*

Bu, kəmiyyət və keyfiyyət kateqoriyalarının sərhədlərinin dinamik xarakter daşdığını göstərir.

3.5. Kəmiyyət kateqoriyasının tipoloji və funksional əhəmiyyəti - Kəmiyyət kateqoriyası Azərbaycan və ingilis dillərində **semantik universallığa** malik olsa da, onun ifadə formaları **dil strukturunun analitik və ya sintetik tipinə** görə dəyişir.

• Azərbaycan dilində kəmiyyət mənaları əsasən **leksik-sintaktik** yolla, yəni ayrıca söz və birləşmələr vasitəsilə ifadə olunur.

• İngilis dilində isə bu kateqoriya **qrammatikləşmiş** sistemlə (sayılabilən/sayıla bilməyən ayrımı, artıqlı sistemi, sabit söz sırası) daha dəqiq və məhdud şəkildə ifadə olunur.

Bu fərqlər dilin **kognitiv quruluşunu**, yəni insanın dünyanı miqdar və ölçü kateqoriyaları vasitəsilə necə modelləşdirdiyini göstərir. Azərbaycan dili miqdar ifadəsində **kontekstual elastiklik**, ingilis dili isə **qrammatik dəqiqlik** üstünlüyü nümayiş etdirir.

Nəticə : Azərbaycan və ingilis dillərində say və kəmiyyət kateqoriyalarının müqayisəli təhlili göstərir ki, hər iki dil bu mənaların ifadəsində **ümumi semantik prinsiplərə**, lakin **fərqli qrammatik və sintaktik üsullara** əsaslanır [3, s. 30; 4, s. 25].

Azərbaycan dili aqqlutinativ quruluşa malik olduğuna görə burada say və kəmiyyət mənaları əsasən **morfoloji və leksik** vasitələrlə — şəkildə, söz birləşmələri və kontekstual əlaqələr vasitəsilə ifadə olunur. İngilis dili isə analitik tipli olduğundan bu mənaları **sabit sintaktik quruluşlar, artıqlıqlar və leksik fərqləndirmə sistemi** ilə ifadə edir.

Say kateqoriyasının təhlili göstərdi ki:

• Azərbaycan dilində saydan sonra gələn isim **tək formada** qalır,

• İngilis dilində isə sayın çoxluğu morfoloji şəkildə — **çoxluq şəkilçisi** ilə ifadə olunur.

Bu fakt dillərin tipoloji fərqi — morfoloji və analitik sistemlərin kəsişməsini nümayiş etdirir.

Kəmiyyət kateqoriyası baxımından hər iki dildə “çox”, “az”, “bir az”, “many”, “few”, “little”, “a lot of” kimi ifadələr semantik baxımdan oxşar olsa da, onların **istifadə şərtləri və sintaktik davranışları** fərqlidir. İngilis dilində kəmiyyət bildirən sözlər **sayılabilən və sayıla bilməyən** isimlərlə fərqli şəkildə işlənir, Azərbaycan dilində isə bu məhdudiyyət yoxdur — bu, dilin **semantik elastikliyi**ni göstərir.

Ümumilikdə, Azərbaycan və ingilis dillərində say və kəmiyyət kateqoriyalarının müqayisəli öyrənilməsi aşağıdakı nəticələri ortaya qoyur:

1. Hər iki dil miqdar anlayışını ifadə edən universallığa malikdir, lakin bu universallıq **dil tipologiyasına** uyğun fərqli formalarda təzahür edir.

2. Say və kəmiyyət kateqoriyalarının fərqli ifadə formaları dillərin **kognitiv və mədəni xüsusiyyətlərini** əks etdirir.

3. Bu müqayisə nəticələri **tərcümə təcrübəsində**, xüsusilə kəmiyyət bildirən strukturların adekvat çevrilməsində, mühüm rol oynayır.

4. Mövzunun nəticələri **dil tədrisi və ikidilli qrammatika** tədqiqatlarında tətbiq oluna bilər, çünki say və kəmiyyət kateqoriyaları öyrənmələr üçün tez-tez qarışıqlıq yaradan sahələrdəndir. Beləliklə, Azərbaycan və ingilis dillərində say və kəmiyyət kateqoriyalarının müqayisəli təhlili dilin **struktur, semantik və kognitiv səviyyələri** arasındakı əlaqəni daha dərindən anlamağa imkan verir. Bu tədqiqat, eyni zamanda, dil universallığı və fərdiliyi problemlərinə işıq salmaqla, **müasir müqayisəli-tipoloji dilçiliyin** aktual istiqamətlərindən birinə töhfə verir.

İSTİFADƏ EDİLMİŞ ƏDƏBİYYAT

1. Crystal, D. (2008). *A Dictionary of Linguistics and Phonetics*. 6th ed. Oxford: Blackwell.
2. Palmer, F. R. (1994). *Grammatical Roles and Relations*. Cambridge: Cambridge University Press.
3. Əliyev, R. (2010). *Azərbaycan dilində qrammatik kateqoriyalar*. Bakı: Elm.
4. İsmayılov, S. (2016). *Dil tipologiyası və müqayisəli dilçilik*. Bakı: Nurlan.
5. Lyons, J. (1977). *Semantics*. Cambridge: Cambridge University Press.
6. Langacker, R. W. (1987). *Foundations of Cognitive Grammar*. Stanford University Press.
7. Wierzbicka, A. (1996). *Semantics, Culture, and Cognition*. Oxford: Oxford University Press.
8. Həsənov, T. (2012). *Azərbaycan dilində sintaksis*. Bakı: Qanun Nəşriyyatı.
9. Məmmədova, N. (2014). *Azərbaycan dilində leksik kateqoriyalar*. Bakı: Elm.
10. Huddleston, R., Pullum, G. K. (2002). *The Cambridge Grammar of the English Language*. Cambridge: Cambridge University Press.
11. Quirk, R., Greenbaum, S., Leech, G., Svartvik, J. (1985). *A Comprehensive Grammar of the English Language*. London: Longman.
12. Comrie, B. (1989). *Language Universals and Linguistic Typology*. Chicago: University of Chicago Press.

MAMMADOVA SHABNAM

A COMPARATIVE ANALYSIS OF NUMBER AND QUANTITY CATEGORIES IN THE AZERBAIJANI AND ENGLISH LANGUAGES ABSTRACT

This paper presents a comparative analysis of the morphological, lexical, and syntactic features of the categories of number and quantity in the Azerbaijani and

English languages [3, s. 30; 4, s. 25]. The study reveals that although both languages share similar semantic functions in expressing these categories, their means of realization differ significantly [6, s. 22]. Azerbaijani, being an agglutinative language, expresses number and quantity mainly through morphological and lexical devices, whereas English, as an analytic language, relies on syntactic and lexical constructions [10, s. 21; 11, s. 19]. The major difference in the category of number lies in noun agreement, while in the category of quantity, it appears in the distinction between countable and uncountable nouns [12, s. 40]. These contrasts reflect the typological, cognitive, and cultural characteristics of each language and are of particular relevance to comparative linguistics, translation studies, and language teaching methodology [4, s. 25].

Keywords: *number, quantity, Azerbaijani, English, typology, comparative linguistics*

СОПОСТАВИТЕЛЬНЫЙ АНАЛИЗ КАТЕГОРИЙ ЧИСЛА И КОЛИЧЕСТВА В АЗЕРБАЙДЖАНСКОМ И АНГЛИЙСКОМ ЯЗЫКАХ РЕЗЮМЕ

В данной статье проводится сопоставительный анализ морфологических, лексических и синтаксических особенностей категорий числа и количества в азербайджанском и английском языках [3, s. 30; 4, s. 25]. В результате исследования установлено, что, несмотря на общность семантических функций, способы выражения данных категорий различаются [6, s. 22]. Азербайджанский язык как агглютинативный использует в основном морфологические и лексические средства, тогда как английский — аналитические и синтаксические конструкции [10, s. 21; 11, s. 19]. Основное различие в категории числа проявляется в согласовании существительных, а в категории количества — в разграничении исчисляемых и неисчисляемых существительных [12, s. 40]. Эти различия отражают типологические и когнитивные особенности языков, что имеет важное значение для сравнительного языкознания, теории перевода и методики преподавания иностранных языков [4, s. 25].

Ключевые слова: *число, количество, азербайджанский язык, английский язык, типология, сравнительная лингвистика*

Rəyçi: *dos. Firuzə Kərimova*